

Дике поле

Михась Ткач

По війні село вдовині сльози засівало. Які ті жнива були — лихо та й годі...

Як zostалася Марійка Осташко без чоловіка — ще молода, і тридцяти не було — з двома діточками, то не знала куди податися і до чого руки прикласти. День у день робила в колгоспі, вдома не присідала, але витурлити нужду з хати було несила. Злидні, мов вовки, голодними ротами гризли пусті полиці. Чула (не снилося) вночі шастали по всіх закутках. Від того аж ціпеніла. "Взяли в руки — охо-хо!" — зітхала важко.

Хата її, що стояла в кінці села, була без причілка, — не встиг її чоловік Омелько до війни приробити сінці, — обставлена очеретом, биті шибки у маленьких вікнах, затулени ганчір'ям, а обідраний дах світив латами. Від вулиці похилений тин, перехляблена хвіртка та ворота, що ніколи не зачинялися — з однієї жердини. Все ледь трималося — і хата, і хлівець, в якому Марійка тримала корову, схожі швидше були на стіжки сіна, ніж на якусь будівлю. Де вже там що лагодити, коли в печі не мала чим протопити, діти на холодній печі спали, а вночі хліб снівся пахкий-пахкий...

Було, ляже Марія біля них спати — горять всю ніч долоні. А голова, мов важкий камінь, на подушці. "Ой дожилася-дожилася! Ні соломи, ні сіна — корову хоч на вулицю виганяй. А без неї що робити?" — завмирала від такої думки.

Вночі вивели з хліва її корівку злодії — зовсім від того запанікувала. Душа наче відчувала: прокинулася ще до схід сонця, вискочила надвір — до хліва, а двері навстіж... Щось ніби обірвалося всередині, стисло в грудях — ледь встояла на ногах. Людей кликала на поміч, голосила та тремтіла вся, як від пропасниці. "Ой, Боже мій, Боже; то ж моя годувальниця. А як ми тепер без неї житимемо?"

Побивалася, аж зчорніла від тої біди. За кілька днів зробилася така немічна та худа — хоч крізь паркан тягни. Чорні коси побіліли, груди, що високо здіймалися, зів'яли, мов квіти без води. І впізнати жінку було важко. Ото день у колгоспі відробить, а надвечір біжить у сусіднє село, щоб заробити дітям шматок хліба. Дожилася до того, що й юшку не мала зварити з чого. Старша дівчинка, Оріся, поки здужала, то ходила в поле та збирала по ріллі, тайком, так щоб не побачив бригадир, гнилу картопельку — торішню. А тоді змарніла, заслабла, очі засмутилися, аж пригасли — дивитися Марії на дитину було несила. Прокинеться, було, дівчинка зовсім рано і вже не спить — дивиться голубими оченятами в стелю і дивиться. Якось Марія не стрималася та й питає:

— Чого це ти, доню, не спиш?

А вона:

— Я, мамо, їсти хочу так, що в грудях болить.

Матері і слів забракло. Посиділа трохи, зітхнула. Далі почала говорити, що скоро новий урожай люди почнуть збирати, задумалася... А тоді й каже:

— Ти сходи сьогодні, дитино, до яру та нарви цвіту акацієвого. Є трохи крохмалю, то я тобі оладки спечу.

Виправила її до гаю, а надвечір уже каялася: "Краще б я німою стала, ніж отаке придумала..." Не прийшла дівчинка додому — її привезли орачі з торбинкою акацієвого цвіту. Через два дні померла: лежала на лаві, мов заснула, а поруч сиділа Марія. Не плакала — тільки дивилася і давилася на дитину. Обличчя, наче закам'яніло.

А вже як занедужала меншенька, Катруся, то ночами не спала, душа німіла — думала, що з глузду зійде. Дослухалася до її дихання, завмирала в думках, цілувала та приказувала:

— Катруся гарна дівчинка, така гарна! Ось наварю трав — і все минеться! Все минеться... І хлібець у нас буде, і картопельки восени накопаємо.

Кликала лікаря та по аптеках бігала — так боялася за неї, що й казати годі. Але рятунку не було. Сонце сутеніло і день бляк. Від турбот та тривоги знемоглася: лягла біля дівчинки, поцілувала її засмучені оченята, бліде чоло та й задрімала... Спить і спить. Тоді підхопилася — Катруся мертва...

Наче світ змінився для Марії: хтось сонце сховав і зорі погасив. Город її травами заріс. Щороку, на диво людям, вона сіяла на ньому всілякі лікарські трави. Чого тільки на обійсті не було: нагідки жовтіли, височів коров'як, горіли червоні маки, щороку квітували петрові батogi, пижмо, ромашки — багато-багато. Марія збирала ті трави, сушила та складала у вузлики. Всім, кого бачила, жалілася:

— Болить серце. Інколи так стисне, що й дихати важко.

Однак в колгосп на роботу ходила: скаже бригадир іди, то йшла. Тільки неговірка стала та дивна. Зайде хтось ввечері на подвір'я — не видно Марії. Ото й стемніє гарненько, і місяць запалає, а вона на городі топчеться — все квіти та лікарські трави доглядає. Одна їй втіха. Люди вже їй казали:

— В тебе, Маріє, не город, а "ди́ке поле". І нащо ти все те сієш? — питали.

Вона відповідала:

— Щоб діти не хворіли...

Потім показувала на лелеченят, що вивелися в неї на старому в'язі, і мовчки йшла до хати.

І вже коли спати лягала, то і в снах ті трави пестила, бігала серед городу прудко, немов на крилах літала, озивалася та усміхалася до червоних вогників... Тиснуло на плечі, судомило ноги — стогнала. Інколи будив її на світанні гомін: ніби летіли лелеки над її хатою. Котився той гомін левадою, губився в травах, а в ньому — розпачливий крик дитини... І серце, мов сполоханий птах, завмирало. Бігала тоді Марія від вікна до вікна, доглядалася, гукала когось... На ранок людям казала:

— Чула, наче лелеки летіли?

— Так рано?! — дивувалися.

Розуміла: то їй тільки снилося.

Потроху на обійсті посохли вишеньки, двір пустів і хата ніби вросла в землю. І сама вона нестримно марніла — висохла на тріску. Їй несила було ходити в колгосп на

роботу, а бригадир далі змушував. Він лаявся, лякав, що відбере город і переоре трактором трави. Марія жалілася людям, що отаке хоче зробити, зітхала важко і хвалилася:

— В мене вже є що їсти, і пити. Слава Богові, і дах над головою не тече, а важко... Так важко! Наче якісь кайдани на мені. Наче світ — велика тюрма. Полинула б я туди... до діток своїх — крилець не маю...

Люди слухали, що вона казала, співчували, а порадити щось були нездатні.

Восени, як впорали городи, Марії не стало... Поволі хата її осунулася, впала. А на городі і далі росли та квітували буйно дикі трави. Блукали лелеки. Ніхто той город не займав — і стали його називати Диким полем.